

V. IN MEMORIAM

Ks. JAN MACH
(1923 - 1998)

W deszczowy dzień majowy pożegnaliśmy na wiejskim cmentarzu w Tokarni pod Myślenicami ks. prałata Jana Macha, wieloletniego członka Krakowskiego Oddziału PTL. Był postacią niezwykłą, choć skromną i niepozorną. Przepojony głębokim patriotyzmem, miłością ojczystej historii, a także tradycyjnej kultury ludowej, potrafił te wartości włączyć skutecznie w pracę duszpasterską. Pochodził ze wsi, więc środowisko chłopskie rozumiał doskonale i potrafił nim kierować. W Tokarni, gdzie przepracował ponad połowę swego życia (od 1961 roku), wpoił parafianom szacunek dla dawnej kultury ludowej, a zwłaszcza sztuki i zdobnictwa, doprowadził do ożywienia i kultywowania ważnych jej gałęzi. Cieszył się wśród nich ogromnym autorytetem i był naprawdę kochany.

Ksiądz Mach był na swoim terenie prekursorem i pierwszym organizatorem konkursów na bibułkowe kwiaty i ozdoby wnętrza. Ten pierwszy konkurs urządził wspólnie z Muzeum im. W. Orkana w Rabce, gdyż ówczesne władze nie zgodziły się na oparcie go o plebanię. Konkursy tego rodzaju, przejęte w następnych latach przez Miejski Dom Kultury w Myślenicach, rozrosły się do rangi ogólnopolskiej i nadal prym w nich wiodą „kwiaćciorki” z Tokarni i sąsiedniej Skomielnej Czarnej.

Bez konkursów natomiast ożywił ks. Mach tradycję wysokich, barwnych palm wielkanocnych, występujących niegdyś na sporych obszarach Podkarpacia. W uroczystych procesjach Palmowej Niedzieli pojawia się ich cały las. Procesje te, wzbogacone toczoną przez ministrantów figurą Chrystusa na osiołku naturalnej wielkości (inspiracja średniowiecznym zwyczajem krakowskim) są obecnie najbardziej malownicze, najpiękniejsze w południowej części kraju tym bardziej, że odbywają się w szczególnej scenarii zabytkowego drewnianego kościółka. Zjeżdża z tej okazji do Tokarni wielka liczba koneserów i obserwatorów, wycieczki autokarowe z odległych nieraz miejscowości, liczne grupy cudzoziemców.

Kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Śnieżnej (zwanej Tokarską), rozbudowany i remontowany pieczołowicie przez ks. Macha w ścisłym porozumieniu ze służbami konserwatorskimi, został wzbogacony dookólnymi kaplicami, kapliczkami i rzezbami, a w dekoracji ołtarzy stosowane są bibułkowe kwiaty. Kaplice poświęcone są m.in. pamięci polskich żołnierzy i partyzantów, którzy polegli w obronie ojczyzny, ofiar niemieckich i sowieckich obozów koncentracyjnych. W jednej z kaplic mieści się poczet polskich świętych i błogosławionych.

W zabudowaniach przykościelnych założył ks. Mach izbę miejscowych pamiątek, w której wystawił zebrane przez siebie i podarowane przez parafian dawne narzędzia rolnicze i gospodarskie, meble, obrazy, rzeźby miejscowych twórców. Z jednym z rzeźbiarzy związany był szczególnie mocno. Był mianowicie mecenasem i inspiratorem twórczości kościelnego Józefa Wrony. Zachęcał go do pracy, zamawiał serie rzeźb do kościoła i kaplic, przyczyniając się w znacznym stopniu do osiągnięcia przez tego cichego i nieśmiałego artystę ugruntowanej pozycji wśród ludowych rzeźbiarzy. Opiekował się również innymi twórcami ze swego terenu, woził na wystawy i wernisaże, cieszył się ich sukcesami.

Ks. Mach pojawiał się od czasu do czasu na zebraniach i sesjach naukowych naszego Oddziału, gdzie rzadko, ale celnie zabierał głos w interesujących go kwestiach. W Krakowie odwiedzał także znajomych i przyjaciół, a miał ich sporo wśród etnografów, historyków dziejów i sztuki, konserwatorów. W tym roku miał przejść na emeryturę, opuścić parafię, w której duszpasterzował niespełna 40 lat. Pozostał w niej na zawsze. Gdyby więcej kapłanów pojmowało podobnie swoją misję jak On, elementy tradycyjnej kultury ludowej byłyby znacznie lepiej widoczne i szanowane we współczesnym życiu naszego kraju.

Ewa Fryś-Pietraszkowa

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE

w ramach serii „Biblioteka Zesłańca” opublikowało trzy monografie biograficzne poświęcone wybitnym polskim uczonym, których losy, z konieczności były, związane z pracą i życiem poza Ojczyzną.

Książki są zaopatrzone w indeksy geograficzne i nazwisk, streszczenia obcojęzyczne, posłowania, ilustracje; mają twarde lakierowane, piękne okładki.

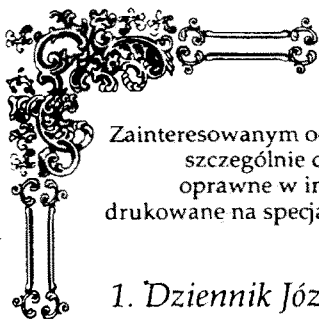
Proponujemy:

1. Brzęk G., *Benedykt Dybowski. Życie i dzieło*,
Wrocław 1993 (cena: 15,00 zł)
2. Wójcik Z., *Ignacy Domeyko. Litwa-Francja-Chile*,
Wrocław 1995 (cena: 25,00 zł)
3. Wójcik Z., *Karol Bohdanowicz. Szkic portretu badacza Azji*,
Wrocław 1997 (cena: 15,00 zł)

Zamówienia prosimy kierować na adres wydawcy:

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE

ul. Szewska 36
50-139 Wrocław
tel. 071/44-46-13

Zainteresowanym odległymi dziejami Polaków na Syberii polecamy szczególnie dwie publikacje w wydaniu bibliofilskim; oprawy w imitację skóry, ze złoceniami na okładkach, drukowane na specjalnym papierze, zaopatrzone w ilustracje i mapy.

1. *Dziennik Józefa Kopcia brygadiera wojsk polskich*

(Z rękopisu Biblioteki Czartoryskich opracowali i wydali
A. Kuczyński i Z. Wójcik), Wrocław 1995 – (cena: 22,00 zł)

J. Kopeć za udział w powstaniu kościuszkowskim został zesłany na Kamczatkę. Książka ma charakter wspomnieniowy, przedstawia losy brygadiera na tle wydarzeń epoki; wiele miejsca zajmują opisy egzotycznej kultury ludów Syberii.

2. *Dwa polskie pamiętniki z Syberii XVII-XVIII wiek*

(Red. nauk. A. Kuczyński), Wrocław 1996 – (cena: 20,00zł)

Pierwsze polskie opisy Syberii autorstwa Adama Kamińskiego-Dłuży-ka (wiek XVII) i Ludwika Sienickiego (wiek XVIII), przebywających na zesłaniu w Jakucji. Pamiętniki są opatrzone komentarzami historyków polskich i rosyjskich. Opisy dotyczą losów zesłańców, a także kultury syberyjskich tubylców.

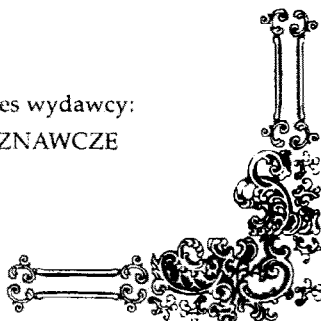
Zamówienia prosimy kierować na adres wydawcy:

POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE

ul. Szewska 36

50-139 Wrocław

tel. 071/44-46-13

Książka doskonała jako upominek i jako źródło wiedzy o tradycyjnych strojach ludowych.

Prawie wszystkie ubiory ludowe w jednej książce, bogaty i nader przystępny opis.

Teresa Karwicka,

Ubiory ludowe w Polsce, Wrocław 1995

(s. 156, 81 ilustracji, 5 barwnych tablic;

cena 12,00 zł

W publikacji tej autorka przeanalizowała ubiory ludowe pod wieloma aspektami. Najwięcej miejsca poświęciła zróżnicowaniu regionalnemu wiejskich ubiorów, przybliżyła również rolę stroju ludowego jako wyrazu możliwości, stanu cywilnego, wieku; opisała stroje odświętne i obrzędowe.

Zamówienia prosimy kierować na adres wydawcy:
POLSKIE TOWARZYSTWO LUDOZNAWCZE
ul. Szewska 36
50-139 Wrocław
tel. 071/44-46-13